

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

извештај за друго тромесечје 2006. године

Тржиште осигурања.....	2
Општи показатељи	2
Учесници на тржишту.....	4
Структура портфеља осигурања.....	5
Билансна сума и билансна структура	7
Покривеност техничких резерви	11
Показатељи пословања	11
Солвентност	11
Ликвидност	11
Аутоодговорност.....	12
Заштита потрошача	13
Закључак	14

Тржиште осигурања

Општи показатељи

Сектор осигурања значајно утиче на развој економије сваке земље и важан је чинилац стабилности финансијског сектора.

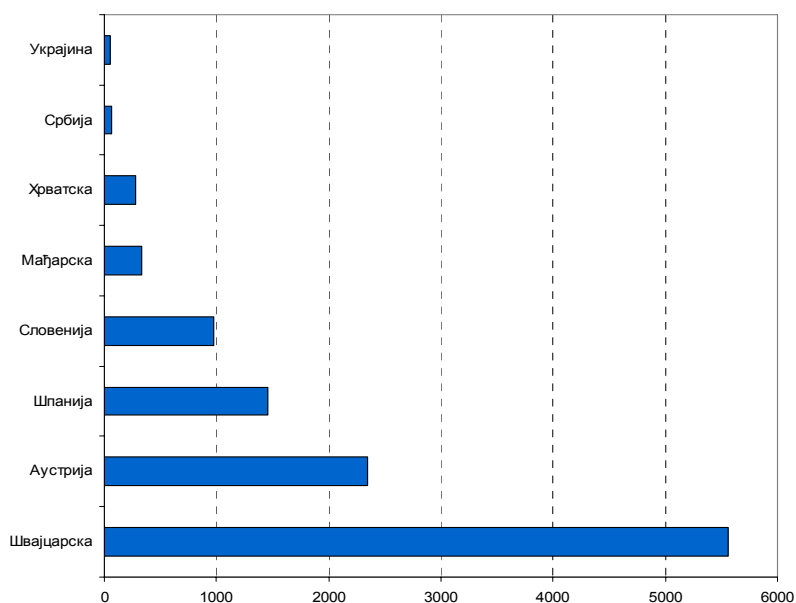
Сектор осигурања у Србији је неразвијен и, по степену развијености, налази се знатно испод просека земаља чланица Европске уније. У прилог томе говоре показатељи развијености тржишта осигурања - однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику. Наиме, према учешћу премије у бруто домаћем производу у 2005. год. од 2,1% (у 2004. год. 1,7%) Србија је на 58. месту на свету. У Словенији у истој години овај показатељ износи 5,7%, Хрватској 3,2%, а у 25 земаља чланица Европске уније чак 8,4%. Највећи проценат учешћа у 2005. год има Тајван, а следе Јужноафричка Република и Велика Британија.

Учешће премије у БДП у 2005. год. у Србији у односу не неке европске земље, у%			
	Живот	Неживот	Укупно
Велика Британија	8,9	3,5	12,4
Швајцарска	6,2	5,0	11,2
Малта	3,2	2,7	5,9
Словенија	1,7	4,0	5,7
Чешка	1,5	2,5	4,0
Хрватска	0,8	2,4	3,2
Пољска	1,3	1,8	3,1
Мађарска	1,4	1,7	3,1
Србија	0,2	1,9	2,1
Грчка	1,0	1,1	2,1
Турска	0,2	1,3	1,5

Извор: Swiss Re, Sigma No 5/2006

Према премији по становнику у 2005. год. од 64 USD или 54 евра (у 2004. год. 52 USD односно 38 евра) Србија заузима тек 63. место у свету. На првом месту је Швајцарска са 5.558 USD, а следе је Велика Британија и Ирска, док Словенија са 978 USD и Хрватска са 274 USD заузимају 28. односно 41. место.

Премија по становнику у 2005. год. у неким европским земљама
у USD

Извор: Swiss Re, Sigma No 5/2006

Иако су у 2005. год. оба наведена показатеља (учешће премије у бруто домаћем производу и премија по становнику) побољшана у односу на 2004. год., сектор је још увек неразвијен у поређењу како са земљама чланицама Европске уније, тако и са земљама у окружењу.

Србија је у 2005. год., према укупној премији, на 67. месту у свету са 480 мил. USD. Највећу укупну премију осигурања бележи USA, затим Јапан и Велика Британија.

Укупна премија на светском нивоу у 2005. год. бележи реалан раст од 2,5% у односу на 2004. годину. Реалан раст премије животног осигурања је 3,9%, а неживотног 0,6%.

Профитабилност животног осигурања остварена у поређењу са 2004. год. је последица реалног раста премије на највећем тржишту животног осигурања – Западној Европи. Код неживотног осигурања она је ниска, обзиром да је на највећем тржишту неживотног осигурања - USA забележен реалан пад од 0,3% као резултат огромних штета проузрокованих катастрофалним ураганима. Премија неживотног осигурања у 2005. год. упркос томе бележи позитиван реалан раст захваљујући макроекономским показатељима као што су: солидан економски раст (реалан раст БДП у 2005. год. од 3,4% је за 0,5% виши од његовог просека за последњих 10 година), скромна инфлација, растућа али и даље на ниском нивоу каматна стопа и повољно стање берзе у Европи, Јапану и земљама у развоју.

Учесници на тржишту

Друштва за осигурање

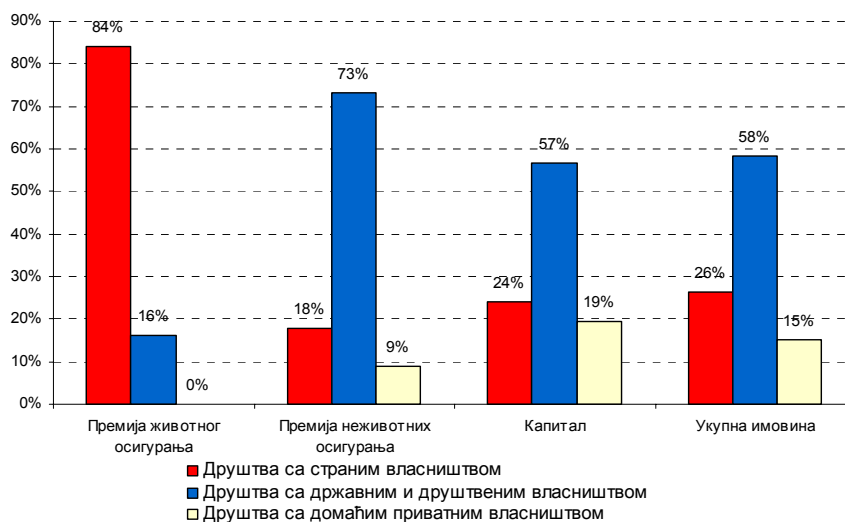
У првом полугођу 2006. године послује 18 друштава, од којих се 15 искључиво бави пословима осигурања, 2 само пословима реосигурања, док се 1 друштво бави пословима осигурања и реосигурања. Од друштава која се баве пословима осигурања искључиво животним осигурањем бави се само 1 друштво, искључиво неживотним осигурањем 7 друштава, а 8 друштава бави се и животним и неживотним осигурањем.

Друштва за осигурање су у обавези да до 31. децембра 2007. год. изврше разграничење послова осигурања и реосигурања, као и разграничење животних и неживотних осигурања. Због разграничења и поред других статусних промена друштава за осигурање (мерцера и аквизиција), које ће допринети процесу консолидације сектора, реално је очекивати да ће се број друштава за осигурање у наредном периоду повећавати.

Посматрано према власничкој структури капитала од 18 друштава за осигурање 7 је у већинском страном (од којих су три стране реномиране осигуравајуће куће своју присутност на тржишту у протеклом периоду оствариле кроз преузимање домаћих приватних друштава за осигурање), 11 у већинском домаћем власништву, од којих су 2 друштва у државно-друштвеној својини, а 9 друштава у приватној својини.

Друштва у већинском страном власништву исказују мало учешће, како на тржишту осигурања у укупној премији, тако и у укупном капиталу, од свега 24%. Међутим, ова друштва чине чак 84% тржишта животног осигурања, док два највећа друштва учествују са 73% у неживотним осигурањима, што се види из следећег графика .

Преглед података према власничкој структури у другом тромесечју 2006. год

Све ово говори у прилог да су, стабилизацијом тржишта осигурања и креирањем адекватног окружења, створени услови за привлачење озбиљних стратешких партнера, који ће уласком на наше тржиште унети, поред нових производа, квалитативно нов однос према капиталу и начину управљања капиталом, пажљивије управљање ризицима, што ће се директно одразити на бољи финансијски резултат друштава за осигурање.

Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествује 39 правних лица, 68 физичких лица-предузетника, једна туристичка агенција, као и 2.724 физичких лица која су добила овлашћење за заступање односно посредовање у осигурању. Очекује се да ће обим и квалитет продајне мреже додатно бити побољшан омогућавањем банкама да врше продају полиса осигурања.

Структура портфеља осигурања

Према подацима на дан 30.06.2006. године *укупна премија* осигурања износи 21,3 милијарде динара (248 мил. евра или 311 мил. USD), док је на дан 30.06.2005. године, она износила 18,4 милијарде динара (223 мил. евра или 269 мил. USD). Поређењем првог полугодишта 2006. са истим 2005.године запажа се *номинални раст од 16%*.

У структури укупне премије *учешће премије животних осигурања* у првој половини 2006. год. од 9,7% бележи раст од 2,7% према истом периоду у 2005. год., а на рачун *учешћа неживотних осигурања које износи 90,3%*. Иако је премија животних осигурања у првој половини 2006. год. исказала пораст од чак 60% према истом периоду у 2005. год., уз пораст премије неживотних осигурања од 12%, њено учешће у укупној премији од 9,7% (у 2004.године- 6,7%) је и даље изузетно ниско у поређењу са земљама чланицама Европске уније у којима се ово учешће креће око 60%.

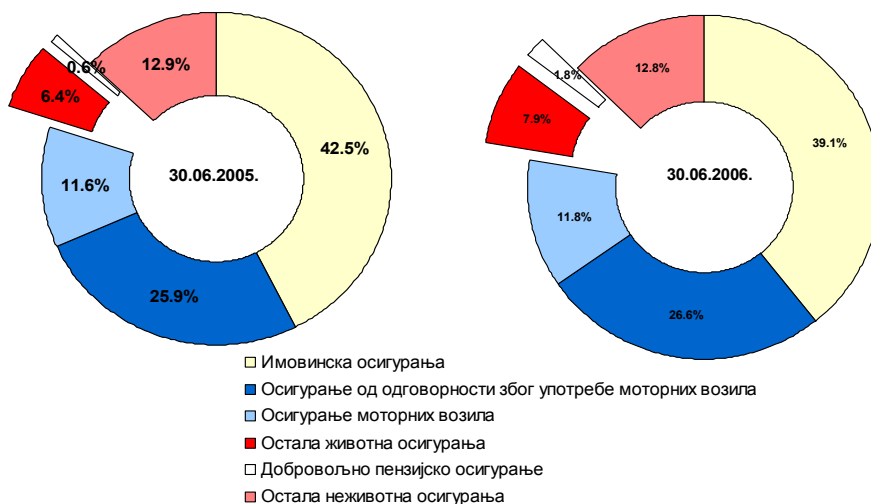
Поређењем премија неживотних осигурања уочава се да је преко 80% укупне премије остварено у пет врста осигурања и то: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање имовине од пожара и драгих опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила. Највеће учешће, као и до сада, имају имовинска осигурања и то у првом полугодишту 2006. године - 39,1%, а 2005. године 42,5%. Међутим, у осигурању од аутоодговорности

остварен је пораст са 25,9% на 26,6%, док осигурање моторних возила (каска) бележи раст са 11,6% на 11,8%, што заједно представља пораст са 37,5% на 38,4%, тако да су готово изједначени приходи које друштва за осигурање остварују по основу ове две велике групе осигурања.

Поређењем учешћа премије добровољног здравственог осигурања уочава се њен раст са 1,7% у првом полугођу 2005. год. на 2,9% у истом периоду 2006. год., што прати и њен номинални пораст од 98%. Имајући у виду да је у економско развијеним земљама изражен тренд преношења тежишта здравственог осигурања на осигуравајуће куће, а и чињеницу да постојећи систем обавезног здравственог осигурања одликују битне слабости, реално је очекивати бржи развој ове врсте осигурања и на нашем тржишту.

Премија добровољног пензијског осигурања (тзв. Трећег стуба и једне од врста животних осигурања, које обављају три друштва за осигурање и која су у поступку трансформације односно оснивања нових друштава за управљање добровољним пензионим фондовима), и поред раста учешћа у укупној премији са 0,6% у првом полугођу 2005. год. на 1,8% у првом полугођу 2006. год., као и пораста од 233% у посматраном периоду, и на даље има минорно учешће у укупној премији.

Премија према врстама осигурања у другом тромесечју 2005. и 2006. год.

Концентрација тржишта осигурања је и даље веома изражена. Пет водећих друштава за осигурање по оствареној премији покрива чак 87% тржишта, од којих највећа два друштва захватају 68% укупне премије и 73% укупне премије неживотних осигурања на дан 30.06.2005.год, док

следећа три друштва по рангу у премији учествују са 19%, што се види из следеће табеле.

Концентрација на тржишту у првом полугођу 2006. год.			
Група	Број друштава	Укупна премија, у мил.дин.	Учешће у укупној премији у %
I	2	14.458	68
II	3	4.052	19
III	13	2.831	13
Укупно	18	21.341	100

Извор: Народна банка Србије

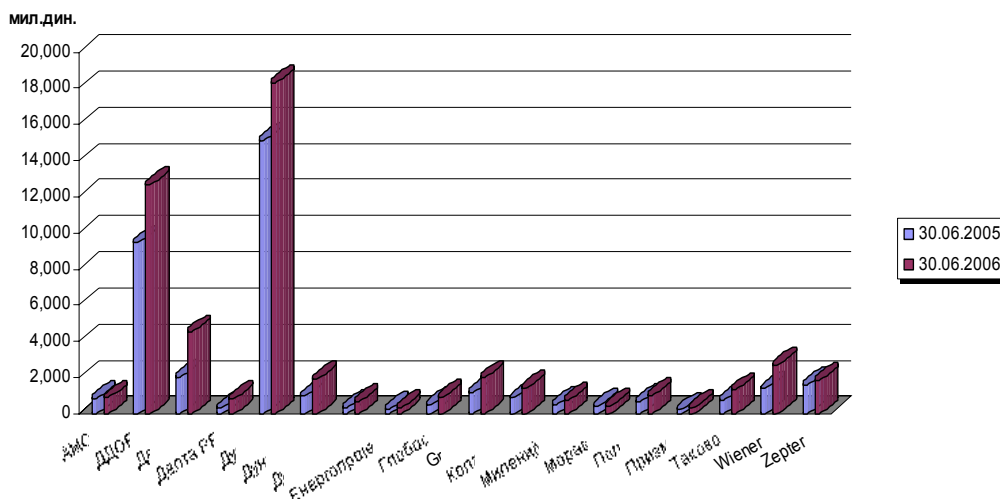
Удео друштава која су у већинском страном власништву у укупном портфељу износила је 9% у првом полугођу 2005. год., а у истом периоду 2006. године чак 24%, што је резултат преузимања домаћих приватних друштава од стране страних осигуравајућих кућа. Ова друштва бележе раст како учешћа њихове премије живота у укупној премији живота свих друштава у посматраним периодима са 73% у 2005. год. на 84% у 2006. год. (од којих се 40% односи на два друштва која у укупној премији свих врста осигурања учествују са само 7%) тако и учешћа њихове премије неживота у укупној премији неживота свих друштава у посматраним периодима са 4% у 2005. год. на 18% у 2006. год.

Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Билансна сума, као показатељ виталности сектора осигурања, има посебан значај и у поређењу са првим полугођем 2005.год., повећана је у првом полугођу 2006. године за 37%, односно са 38,7 млрд.дин. на 53,1 млрд.дин., чиме се наставља тренд њеног раста.

Билансна сума друштава за осигурање
на дан 30.06.2005. и 30.06.2006. године

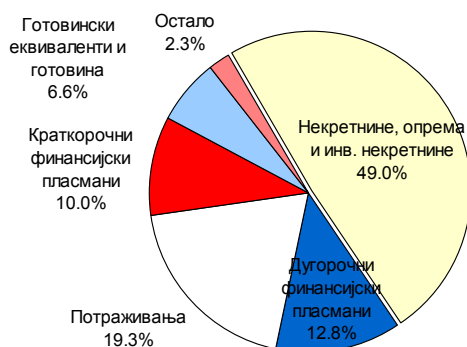

Као што се види из претходног графика висина билансне суме је неједначена по друштвима, тако да је њен износ код два највећа друштва преко 12 млрд. динара, код следећа два по рангу се креће од 2 до 5 млрд. дин., док је код свих осталих друштава испод 2 млрд.дин.

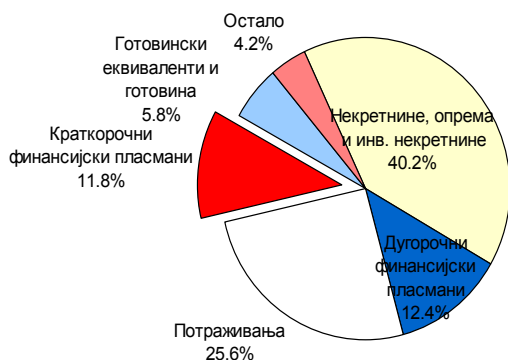
Структура aktive

У структури aktive друштава за осигурање са стањем на дан 30.06.2006. године, 37,3% односи се на сталну имовину (од чега 23,3% на некретнине, а 13,2% на дугорочне финансијске пласмани), док се 62,7% односи на обртну имовину (од чега на краткорочне финансијске пласмани 23,4% , а на потраживања по премијама 22,8%).

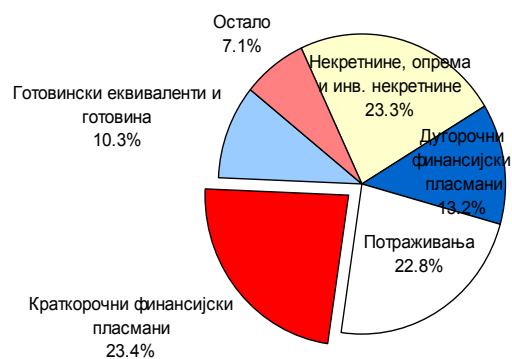
Структура aktive на дан 31.12. 2004. године

Структура aktive на дан 30.06.2005. године

Структура aktive на дан 30.06.2006. године

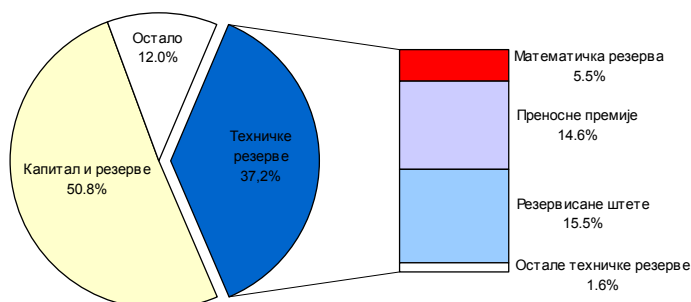
У поређењу са 30.06.2005. године када је учешће сталне имовине износило 53,5% (од чега је учешће некретнина износило 40,2%, а учешће дугорочних финансијских пласмана 12,4%), док је учешће обртне имовине износило 46,5% (од чега је учешће потраживања износило 25,6%, а учешће краткорочних финансијских пласмана свега 11,8%), може се закључити да је структура aktive значајно побољшана, обзиром да је на тржишту осигурања доминантно неживотно, по правилу, краткорочно осигурање.

Потребно је истаћи да највеће учешће у активи у првом полугођу 2006. год, које су до сада имале некретнине, постројења и опрема, имају краткорочни финансијски пласмани - 23,4%, а са растом од 172% у односу на прво полугође 2005. год., као резултатом поштовања законске обавезе улагања средстава од стране друштава, а у циљу извршења преузетих обавеза.

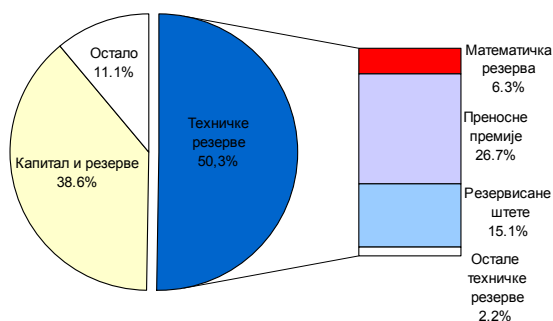
Структура пасиве

У структури пасиве на дан 30.06.2006. године 53,3% се односи на техничке резерве, а 35,6% на капитал и резерве. Поређењем са структуром пасиве на дан 30.06.2005. год, када је учешће техничких резерви износило 50,3%, а капитал и резерве 38,6%, уочава се да су друштва наставила тренд повећања учешћа издвајања средстава у техничке резерве. Иако су капитал и резерве исказали номинални пораст од 21,2% (са 15,3 на 18,6 млрд. дин), који је углавном резултат извршених докапитализација друштава у складу с законском регулативом, њихово учешће бележи пад од 3%. Разлог овоме је бржи раст техничких резерви у посматраном периоду од 39,4% и то са 20 млрд.дин. на 27,9 млрд.дин., што је, заједно са адекватним улагањима ових резерви, од највећег значаја за сигурност осигураника.

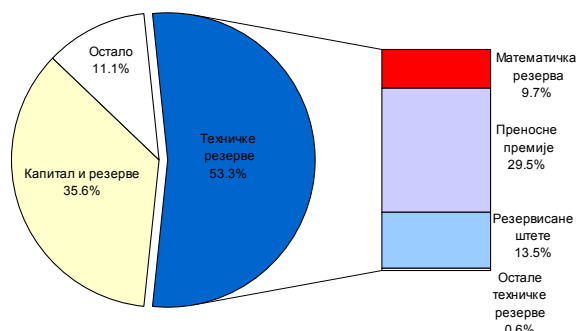
Структура пасиве на дан 31.12.2004. године

Структура пасиве на дан 30.06.2005. године

Структура пасиве на дан 30.06.2006. године

Исказани раст техничких резерви, који је знатно већи од раста укупне премије од 16% у истом периоду, је у великој мери резултат успостављања јединствених критеријума за обрачун техничких резерви, прописаних од Народне банке Србије, као и стриктних контрола адекватности издвајања у техничке резерве, што је условило прихватање добре праксе осигураваача да реалније процењују ове резерве и тиме у значајнијој мери штите интересе осигураника и корисника осигурања.

Структура техничких резерви условљена је структуром портфеља осигураваача, односно ниским учешћем животних осигурања у укупном портфељу друштава за осигурање. Највећи део техничких резерви засад чине преносне премије (54,6%), а затим резервисане штете (26,9%), што чини 81,5 % техничких резерви.

У посматраном периоду преносне премије бележе пораст од 48% , док математичка резерва 93% и то захваљујући расту учешћа животног портфеља за 2,7% , који ће својим будућим развојем, довести до промене у структури техничких резерви, а у корист математичке резерве.

Од укупних техничких резерви на саосигурање, реосигурање и ретроцесију се на дан 30.6.2006. год. односи 11%, а на дан 30.6.2005. год. - 7%, што је уз повећање учешћа премије реосигурања у укупној премији добар знак, јер добро осигурање подразумева добро одмерену дистрибуцију ризика са реосигурањем.

Покривеност техничких резерви

У циљу обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, међутим, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује измирење преузетих обавеза у целини и у року како у садашњем, тако и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства улаже зависно од врста осигурања које обавља, водећи рачуна о рачности обавеза, профитабилности и дисперзији улагања.

У првом полугодишту 2006. године техничке резерве *животних* осигурања друштава која се баве пословима осигурања највећим делом су покривене хартијама од вредности издатим или гарантованим од стране државе (чак 62%). Следи депоновање код банака са 11%. У структури покрића техничких резерви *неживотних* осигурања најзаступљенији су улагање у депоновање код банака са 20% и готовина у благајни, на рачунима банака са 19% и потраживања за недоспеле премије са 18%.

Код друштава која се баве пословима *реосигурања* у структури покрића техничких резерви неживотних осигурања преовлађују преносне премије које падају на терет саосигурања, реосигурања и ретроцесије (46%) и хартије од вредности (28%).

Анализом података о улагањима техничких резерви друштава за осигурање у периоду од 2004. до јуна 2006. утврђено је да је квалитет улагања значајно побољшан у смислу смањења улагања у некретнине и повезана лица, као и да друштва улажу напоре на усаглашавању ових улагања са строгим правилима о инвестирању прикупљених средстава, постављених од стране НБС ради заштите интереса корисника услуга осигурања, а при томе свесна важности улагања прикупљених средстава, као основе стварања нето профита.

Показатељи пословања

Солвентност

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе као и од довољности гарантне резерве као вида заштите осигураника у случају непредвиђених губитака у пословању, односно као амортизера за губитке који нису покривени техничким резервама.

Законом о осигурању, почев од 30.06.2005. године први пут је у Србији уведена обавеза друштава да одржавају гарантну резерву на нивоу који је изнад маргине солвентности.

Подзаконском регулативом, сачињеном у складу са директивама Европске уније, маргина солвентности се од јуна 2005. год. обрачунава на основу критеријума који уважавају врсту послова којима се друштва за осигурање баве, као и обим пословања и штете у трогодишњем периоду.

Маргина солвентности на дан 30.06.2006. године износила је 9,6 млрд. дин. и у односу на исти период прошле године већа је за 19%, а гарантна резерва 17,2 млрд. дин. и у односу на исти период прошле године већа је за 27%. Важно је напоменути не само да је износ гарантне резерве већи од маргине солвентности, већ и да је раст гарантне резерве бржи од раста маргине солвентности, што је додатни индикатор да су друштва за осигурање способна да сопственим средствима одговоре на неочекиване губитке.

Ликвидност

Ликвидност друштава за осигурање мерена као однос краткорочних средстава и краткорочних обавеза (укључујући и резервације за будуће штете и резервације за нерешене штете) расте са 0,95% у првом полугођу 2005. год. на 1,29% у првом полугођу 2006. године.

Пораст ликвидности је резултат, како је напред поменуто, побољшања структуре активе у претходном периоду у којој се средства осигурања трансформишу у ликвидније облике имовине (у првом полугођу 2006. год. некретнине, опрема и дугорочни пласмани учествују у укупној активи са 36,4%, док је ово учешће у истом периоду 2005. год. износило 52,7%).

Аутоодговорност

Обзиром да је ова врста осигурања доминантна на нашем тржишту, као и да обухвата највећи број осигураника (цца 1,8 мил) и потенцијалних оштећених лица, с једне, као и да се највећи број затворених друштава бавио управо овом врстом осигурања, с друге стране, то се утисак у јавности о осигурању у Србији ствара првенствено на основу стања у овој области.

У области обавезног осигурања од аутоодговорности важе одредбе старог Закона о осигурању имовине и лица.

Доношењем новог Закона о обавезном осигурању, који је у припреми, биће заокружен регулаторни оквир осигурања. До његовог доношења

Народна банка Србије је, заједно са Удружењем осигураваача Србије, у протеклом периоду предузела активности на унапређењу овог сегмента осигурања увођењем нове стандардне полисе, заштићене холограмом, које штампа Завод за израду новчаница и прихваћене од свих друштава. Обезбеђењем униформности и заштите полисе тежи се повећању заштите клијената и минимизирању могућности издавања дуплих полиса.

Обавезним осигурањем власника моторних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима на дан 30.6.2006. године се бави 11 друштава.

Иако се, на основу месечних података које достављају друштва, може закључити да је у протеклом периоду повећана ажурност у решавању штета, она још увек није на задовољавајућем нивоу.

И у овом сегменту, као и код осталих врста осигурања, присутна је концентрација портфеља (два највећа друштва покривају 54% тржишта).

Заштита потрошача

Ради реализације свог стратешког циља у овој области – заштите интереса осигураника и трећих лица, НБС је организовала посебан организациони део који се бави пословима њихове заштите и који је ефективно отпочео са радом 2005.године. У оквиру ове функције, НБС разматра приговоре оштећених лица и посредује у решавању одштетних захтева у циљу омогућавања ефикасније наплате потраживања грађана од друштава за осигурање и, тиме, избегавања дуготрајних и скувих судских поступака.

До сада су од укупно примљених 436 приговора, заштићени интереси 418 лица већ при првом обраћању НБС, а преостали приговори су упућени на медијацију (прва медијација одржана децембра 2005.године). Од 16 одржаних медијација 14 је решено на обострано задовољство, 2 су окончане без успеха, а 2 су заказане за наредни месец.

Поред тога, НБС је организовала инфо центар, који је у протеклом периоду одговорио на више од 4000 телефонских позива, који су се првенствено односили на обавезно осигурање од аутоодговорности. Сва заинтересована лица могу добити Инфо центар на телефон 0800-111-110 (бесплатан позив).

Поред наведених активности на враћању поверења, које се углавном односе на наслеђене обавезе друштава за осигурање према клијентима, што подразумева активности *post festum*, које се огледају, пре свега, на пружању релевантних информација и покушају да се кроз мирне поступке, у случају обостраног пристајка странака, реше већ настале штете, Народна банка Србије, кроз инсистирање на јачању управљања и

транспарентности рада друштава за осигурање у смислу доношења и примене адекватних интерних аката, сачињавања јасних правила под којима потенцијални осигураници могу остварити права из уговора о осигурању и обезбеђивања на свим продајним местима релевантних и поузданих информација о тим правима и условима закључивања уговора и јачањем функције заштите потрошача, делује *проактивно* на заштиту интереса осигураника и корисника осигурања.

Закључак

Од самог почетка, НБС је у жељи да нашим грађанима обезбеди пружање квалитетних услуга осигурање, на транспарентан и одговоран начин спроводила реформу овог сектора, суочавајући се са великим наслеђеним проблемима који су захтевали солмонска решења, уз готово константан притисак јавности и заинтересованих лица према којима је предузимала непопуларне мере.

Предузет је низ активности на:

- стабилизацији сектора осигурања, уклањањем са тржишта друштава за осигурање, која су угрозила средства осигурања и побољшањем квалитета продајне мреже (у коју ће се од октобра 2006. укључити и банке),

- јачању корпоративног управљања и транспарентности рада друштава за осигурање,

- заштити интереса оштећених лица и

- враћању поверења јавности у сектор осигурања.

Имајући у виду, с једне стране, горе наведене податке о стању тржишта осигурања у првом полугођу 2006. год., а с друге стране чињеницу да су у протеклом периоду на тржиште ушле 3 иностране осигуравајуће компаније куповином већинског пакета акција приватних друштава за осигурање, а нарочито заинтересованост највећих европских осигуравајућих компанија за приватизацију ДДОР-а, као и за greenfield лиценце и развој нових врста осигурања, може се закључити да се позитиван тренд развоја тржишта осигурања, започет у 2005. години наставља, са тенденцијом даљег унапређења, укључујући и ширу лепезу услуга осигурања нашим грађанима.